

David Preželj

**Simon Hajdini: Na kratko o dolgčasu, lenobi in počitku.
Ljubljana: Društvo za teoretsko psihoanalizo, Zbirka Analecta, 2012.
244 strani (ISBN 978-961-6376-56-3), 24 EUR**

Lenoba in počitek sta tarči pregona v Evropski uniji. Leni narodi so živeli na račun varčnih, zdaj pa je prišel čas izstavljanja računov. V delu *Na kratko o dolgčasu, lenobi in počitku* knjižne zbirke Analecta avtor predstavi precej bolj kompleksno sliko razmerij med lenobo, dolgčasom in počitkom ter svetom produktivnosti in varčnosti kapitalizma.

Avtor poskuša pokazati, da še zdaleč ne gre za razmerje enostavne opozicije med lagodjem lenobe in varčno prizadevnostjo. Z epistemologijo lacanovske psihoanalize, kjer so protislovja produktivna, se sprehodi skozi zgodovinski razvoj pojmovnega sklopa, ki vsebuje lastnosti, vezane na lenobo, in izpeljuje presenetljiva dognanja, ki izpodbijajo zdravorazumske predstave, vezane na ta pojem. O dolgčasu avtor razmišlja ob Kierkegaardu, kjer po daljšem ekskurzu o filozofovem pojmovanju demonskega in časa omenjeni pojem naveže na brezvsebinskost. Za glavno teoretsko izhodišče razmišljanja o lenobi in dolgčasu avtor sega po lacanovski teoriji želje. Tista želja, ki je indiferentna do objekta, kajti zadostuje ji fantazma, ki ji služi kot opora, fantazma, ki je sočasno razlog nezadovoljenosti želje in privid zadovoljitve. Fantazma, ki je oprta na delček realnega, ki je videti kot zapreka do zadovoljitve, a hkrati nastopa tudi kot njen nujni pogoj.

Razdelek o počitku se prične s poglobljenim ekskurzom o simbolnem redu, ki je sicer zanimiv, a ga le stežka povežemo s počitkom. Nato pa avtor bralca le sooči s problemom počitka. Kdor namreč počiva, ne počne nič slabega in zato tudi ne greši. A v kapitalističnem univerzumu je počitek vseeno lahko grešen, saj počivajoči goljufa kapitalista, pri katerem je počitek le interval v delovnem procesu, ki je v stalnem teku. Kaj pa je pravzaprav tisto, za kar delavec ogoljufa kapitalista? Tu avtor ne eksplicira, poda pa nam namig, ko govori o družbeno koristnem počitku, kjer ne najdemo niti delčka uživanja, kar nas lahko napoti k še enemu velikemu motivu lacanovske psihoanalize – ekonomiji užitka pri dialektiki razmerja hlapca in gospodarja Heglove *Fenomenologije duha*. S tem motivom prvotne akumulacije avtor razmišlja o kraji užitka, ki so jo domnevno zagrešili evropski javni uslužbenci ali pa kar celi narodi, in postavi tezo, da brez te ideologije razsipnosti hlapcev Gospodar danes ne bi mogel akumulirati. Centralnost lacanovske teorije želje in ekonomija užitka, mišljena skozi dialektiko hlapca in gospodarja, umesti delo v teoretski sklop, ki ga tvorita monografija Mladena Dolarja *O skoposti* in spremna beseda istega avtorja z naslovom *Subjekt, ki se zanj predpostavlja, da uživa*, ki je bila napisana za delo Alaina Grosricharda, *Struktura seraja*. Tako lenoba kot skopost sodita na seznam smrtnih grehov, a specifičnost lenobe je, da ne dopušča identifikacije. Lenuh je vedno nekdo drug. Skopost lahko ustvarja družbeno kohezijo, če jo percipiramo kot nujno varčevanje in še posebej, če jo dojemamo kot nasprotje lenobe, ki ne nudi možnosti skupnostne identifikacije. Do lenuhov torej ne bomo solidarni, zato nas ne čudi, da se za označevanje tistih, ki so danes na različne načine razlaščeni, uporabljajo asociacije lenobnosti. Lenoba paradokсно proizvede zadovoljitev ob sami izgubi zadovoljitve, do katere se pride prek ovinka dela. Izguba potrebe po delu proizvede možnost zadovoljitve, ki pa je grešna. Gre za greh, ki se na delovanje nanaša na v celoti negativen način, torej ne gre za greh, ki sestoji iz grešnega delovanja, pač pa iz opuščanja in nedelovanja. Lenoba se vzpostavlja v razmerju do dela na način, da potrebo po delu ohranja kot izgubljeno, nato pa svojo zadovoljitev črpa prav iz te odsotnosti. »Lenoba je fenomen zadovoljitve v sami njeni odsotnosti, zadovoljitev, ki se poraja iz same odsotnosti potrebe« (str. 31).

Avtorjeva subverzija zdravorazumske predstave, da je neizkušenost zgolj odsotnost večščin, je zanimiva v navezavi na t. i. družbo znanja. Avtor predlaga pojmovanje neizkušenosti kot posebne

veščine, ki nam omogoča vedno znova opustiti pridobljena znanja. Opuščanje pa je značilnost lenobe, ki jo fleksibilni trg delovne sile paradoksalno uporabi za stvarjenje nove figure lenuha, ki je produktiven za kapital. Lenuha, ki je stalno dejaven z opuščanjem priučenih veščin in ki mu delo pomeni zgolj lupino navade, ki jo zapolni poljubna vsebina. »Navada delati (to ali ono) zdaj sama postane forma dela, objekt navade v formi konkretnega dela se zreducira na navado samo kot objekt« (str. 235). Ob tej tezi se avtor marginalno dotakne tudi vprašanja univerze in ugotavlja, da je danes univerza vse manj kraj proizvodjanja ekspertov in specialistov. Proizvaja namreč posameznike, izučene v poznavanju tržnih razmer in zahtev trga dela. Morda gre tu teza predaleč, ko instituciji univerze pripisuje zmožnost prilagajanja tržnim razmeram. Preden se univerza preoblikuje z namenom prilagoditve trgu, se na trgu lahko oblikujejo popolnoma drugačni pogoji, kot so vladali na začetku procesov sprememb univerze.

Če bralec pričakuje vezavo tematike na aktualna dogajanja preganjanja lenuhov zaradi krize kapitalizma ali pa apologijo lenobe, je lahko malce razočaran, saj je delo na aktualne dogodke pripisuje le na začetku in koncu. Glavnino sestavlja analiza bogatega zgodovinskega in literarnega materiala, kjer s koncepti že omenjenih filozofov beremo zapise zgodnjih krščanskih asketov – Tomaža Akvinskega, Cervantesovega Don Kihota, Goetheja in Mozartovega Don Giovannija. Kljub temu pa je lahko delo zanimivo za študente, ki iščejo navezavo na aktualne dogodke prav zaradi izčrpane predstavitve lacanovske teorije želje. Želimo si lahko, da poglavje z imenom *Opomba k libidinalni metriki* preberejo ekonomisti, ki verjamejo postavkam neoklasične ekonomske teorije o subjektu, katerega želja ni problematična, čigar preference so primerljive in jih je mogoče hierarhično razvrščati. Tu avtorju uspe teoretsko in pedagoško produktivna primerjava evklidskega in libidinalnega prostora, s katero razloži nekaj osnovnih postavk lacanovske psihoanalize. Morda je tu delo najbolj dostopno študentom, ki bi se želeli poučiti o tej miselni tradiciji. V libidinalnem prostoru ničelna razdalja med dvema točkama ne pomeni tudi njune identitete. Identiteta objekta s samim seboj prinaša samorazliko. Užitek je opredeljen kot negativna razdalja, ki ukrivi libidinalni prostor in omogoča razdaljo objekta do samega sebe. Užitek je torej izključen iz evklidskega prostora, kjer se nahaja kartezijanski subjekt, ki ve, česa si želi, subjekt, ki ne potrebuje nikakršne zapreke do objekta želje, ki bi šele omogočila konzumiranje užitka. To poglavje pa se nahaja šele v drugi polovici dela, tako da se od bralca, ki prične na začetku, pričakuje nekaj predznanja ljubljanske lacanovske šole in Heglove filozofije.

Igor Vobič

**Nick Davies: Zgodbe s ploščate Zemlje: Laži, izkrivljanja in propaganda v globalnih medijih. Mengeš: Ciceron, 2011.
463 strani (ISBN 978-961-6627-24-5), 27,56 EUR**

V strokovni monografiji *Zgodbe s ploščate Zemlje: Laži, izkrivljanja in propaganda v globalnih medijih* Nick Davies, novinarski in uredniški veteran britanskega *Guardiana*, razgrinja oblastna razmerja in odločevalske dinamike sodobne industrije novic, pri čemer na številnih primerih manipulacij in laži, naivnosti in nespretnosti ter resnicoljubnosti in propagande očrta prepletanje simbioze in konflikta v odnosih med novinarstvom, gospodarstvom in politiko. »Začenja pa se ta zgodba z novinarji, ki vam bodo mirno zagotavljali, da je Zemlja ploščata, ker tudi v resnici mislijo, da bi lahko bila« (str. 36). Strokovno monografijo, ki je okrepljena s podatki, pridobljenimi z znanstvenoraziskovalnimi metodami, poleg prologa in epiloga tvorijo štirje povezani deli. V prvem delu Davies s primeri kritično opredeljuje osrednji pojem knjige